

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4. De Subiecto naturalis Philosophiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

supra illum . Ratio deinde assumpta manifeste aut falsa est, aut petit principium. Quum .n. dicit, quod potentia naturaliter perficitur per suum actum; & similiter appetit suam perfectionem: aut ly suum significat suum per informationem actu vel potentia, aut suum per naturalem proportionem seu inclinationem. Si primo modo, falsa est maior: grane enim est existens sursum, non naturaliter, sed uolente; perficitur per esse sursum, & tamē esse sursum est actus & perfectio eius per informationem. Si uero secundo modo, petitio est principii in minore: hoc .n. est probandum, scilicet quod potentia naturalis habeat actum supernaturalem, ut suum hoc modo. Quod quoque dicitur de immediata receptione, ad propositum nihil infert; & .n. immediate est receptiuum figure Mercurii, & tamen non naturaliter. Conclusio demum principalis uoluntaria relinquatur, & irrationabilis ostenditur probatio oppositam. Hæc de tertio.

Quo ad quartum, conclusio responsiva quasi-est, quod potentia ad actus supernaturales, non est naturalis, sed obedientialis. Et probatur tripliciter. Primo ex parte actus, sic: Actus supernaturalis dupliciter inuenitur, scilicet secundum se, ut gratia, & secundum talem modum sciendi, ut uisus cæco datus. Visus .n. secundum se naturalis actus hominis: sed quod cæco in instanti detur, supernaturale est. Charitas uerò, & talia, sunt secundum se actus supernaturales; adeo ut implicet contradictionem connaturalis esse, aut fieri alicui creaturæ factæ vel factibili, ut et ipse Scotus in secundo dist. 23. fatetur. Si ergo in natura nulla est naturalis potentia ad actum supernaturalem ratione modi sic, a fortiori nulla est naturalis potentia ad actus supernaturales simpliciter. Sed in natura nullam esse naturalem potentiam ad illos actus patet ex frequenti usu, quo naturalis potentia ad miracula negamus. Et ex hoc sequitur, quod supernaturalitas inuenitur, non solum comparando potentiam ad agens, propter supernaturalem acquisitionem actus, sed et comparando potentiam ad actum, propter supernaturalitatem actus in se. Secundo, ex parte potentie sic: Omnipotentie passivæ naturali, respondet aliqua potentia actiua proxima: ergo respondet potentia actiua naturalis. Antecedens est maxima assumpta ab Arist. 3. de Anima text. 17. ad probandum dari intellectum agentem. Fundatur enim super hoc, quod in omni natura, ubi est patiens, oportet ponere agens. Et certum est quod de proximo, non de primo agente loquitur: alioquin distributiuam non fecisset, dicens, in omni natura, &c. Et per hoc excluditur responsio Scoti, dicentis, quod sufficit si detur primum agens. Consequentia autem probatur: quia potentia supernaturalis non est proximum actiuum naturalis potentie, ut ex terminis patet: naturale .n. solum naturali cognatum est.

Tertio ex parte subiecti. Quum enim quidditatiua cognitio alicuius sit sufficiens ratio omnium proprietatum eius, & ex ea soluantur omnes difficultates contingentes rei, ut in quarto Phys. dicitur, eō sequens est, quod cognita quidditatiua re aliqua, cognosci ex ea possint omnes eius naturales potentie, & quum potentie cognitio ex actu pendat, ut dicitur 9. Meta. consequens est, quod actus, ad quos sunt naturales potentie, cognoscantur, & cum huiusmodi actus sint supernaturales apud Scotum, sequitur de primo ad ultimum, quod ex cognitione quidditatiua alicuius naturalis cognoscuntur supernaturalia: quod est manifeste falsum. Et cōfir-

matur: quia certe scimus hanc maiorem, quod nulla naturalis potentia est frustra: ergo si scimus hanc minorem quod in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potentia ad actum supernaturalem, oportet cōcedere quod scimus supernaturalia illa debere esse, & sic scimus resurrectionem mortuorum futuram, & gratiam iustificantem impium, &c. quod est ridiculum. Nec euacuat hanc rationem responsio Scotica, dicens, quod anima secundum illam rationem est ignota. Cognitio namque quidditatiua alicuius, nihil naturale illius in cognitum relinquit quum continet formaliter, vel virtualiter omnem illius notitiam. Nec euadit dicendo quod substantia non potest a nobis pro statu isto quidditatiue & proprie cognosci; quum quicquid sit de hoc, habetur intentum, scilicet quod ex quidditatiua rerum naturalium cognitio, siue habeatur pro statu isto, siue non, possit scientia haberi de supernaturalibus. & sic reuelatio de gratia, beatitudine pollicita, resurrexione, & aliis huiusmodi, ad quæ naturalis ponitur potentia receptiua non frustra, erit necessaria secundum quid, pro statu isto, & non simpliciter, quod est manifeste falsum. Hæc de quarto. Finis.

T R A C T A T V S Q V A R T V S .

De subiecto naturalis Philosophiæ unica
quæstione contentus.

Q V A E S T I O . I .

An ens mobile sit subiectum in Philosophia naturali.

Veritur, an ens mobile sit subiectum in philosophia naturali.

Et ut quod non. Primo, Quia aut ens mobile significat substantiam mobilem, aut accides mobile aut tertium cōe utriusque. Si primum, cum substantia mobilis, & corpus mobile sint idē cōuertibiliter, sequitur, quod ponere in rem corpus mobile subiectum philosophiæ, quod est contra tenentes ens mobile. Si secundum, hoc est manifeste contra omnes, & ueritatem. Si tertium, tunc sequeretur, quod ens diceret tertium conceptum abstrahibilem a substantia & accidente, quod est contra Thomistas.

Secundo: subiectum scientie debet esse unius rationis formalis, alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium scientiæ: quia, ut dicitur in 1. de anima, in tex. 11. principium omnis demonstrationis est quod quid est. Nec haberet aliquam per se primo passionem, quia ei, quod non est in se natura una, quicquid per se unum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla passio conuenit ei primo, ens autem mobile dicit aggregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum.

Si dicatur, quod illa duo ponuntur ad circumloquendum unam rationem formalem, quæ admodum moris est ponere passiones loco differentiarum, contra, Ratio subiecti in scientia debet esse primo & maxime nota in scientia, eo quod tota scientifica cognitio ex illa dependet: sed si circumlocutione eget, non esset huiusmodi: implicatio siquidem est in adiecto, dicere quod est ratio formalis in scientia, quod circumloquitur illam passionis noie, ut potest occultæ, ergo, &c.

Tertio: si ens mobile esset subiectum philosophiæ naturalis aut philosophiæ naturalis esset pars Metaphysicæ, aut esset subalternata illi, utrumque est falsum, ergo. Tenet consequentia, quia aut

ens

ens mobile addit supra ens conditionem per se di-
videntem ens, aut accidentalem enti. Si primo mō,
sequitur q̄ ens mobile a Metaphisico consideran-
dum est, quia in primo Posteriorum cap. 22. dī, q̄
eiusdem scientiæ est considerare subiectum aliq̄
& partes subiectiuas per se, & consequenter esset
philosophia naturalis, cui ascribit ens mobile, pars
Metaph. si secundo modo, sequitur quod philoso-
phia naturalis Metaph. subalternaretur, eo quod di-
citur in primo posteriorum, cap. 8. descendere de
genere in genus secundum quid, id est, secundum
conditionem accidentalem (ut communiter ex-
ponitur) est solius scientiæ subalternatę conditio
ab Aristotele tradita.

Quarto sic: Subiectū in scientia debet esse illud, B
ad cuius rationem formalem omnes resoluntur
passiones & conclusiones illius scientiæ, ut de se pa-
ret: sed passiones & consequenter cōclusiones phy-
sice resoluitur ultimo in philosophia naturali ad
quod quid est substantiæ, seu corporis naturalis,
eo quod omnia accidentia physica causantur ex sub-
stantia naturali, ergo substantia naturalis seu cor-
pus naturale ponendum est subiectum.

In hac dubitatione primo distinguam opinio-
nes. Secundo declarabitur opinio sancti Thomæ.
Tertio simul ipsa confirmabitur & contra alias
opponetur: Quarto respondebitur argumentis in
oppositum.

Quo ad primum sciendum est de subiecto ade-
quato phyl. naturalis (de quo hic est sermo) quod-
dam loq̄ in re hac naturaliter, quosdam uerō innat-
uraliter, pp̄ q̄ hi a nra refecandi sunt disputatione
quam inter philosophos agimus. Supponūt enim
intelligentias mobiles esse, & philosophiam natu-
lem infra sensibilia non arctantes, cōe aliqui sensu
bilib. & separatis a materia, quatenus mobilia sūt,
subiectum philosophiæ dicunt, operiuntque erro-
rem suum Theologicę pietatis nomine.

Contra hos enim non oportet naturalem dispu-
tare, apud quem indubitarum principium est, sub-
stantias abstractas immobiles esse, & terminū con-
siderationis philosophicę esse animam humanam
partim abstractam; partim non, ut dī secundo phy-
sicorum, tex. 26. & ultimum, quod potest naturalis
de intelligentiis attingere, & declarare q̄ sunt, ut
Auer. dicit primo physicorum, cōmento ultimo.
Quanta tamen sit quorundam horum temeritas,
sientio inuoluendū non est, cum præsumatur pro-
pria opinione Theologiæ sententiam asserere,
sicque Theologicę facultatis expertibus, in philo-
sophia tamen nutritis, deridēdi Theologiam occa-
sionem præbent. Nō est. n. ex sacra scriptura, nec ex
Theologis sanctis ab ecclesia approbatis traditum,
quod Angeli sic mouerentur, ut motus continui
subiectum sint; sed potius oppositum, ut in Theolo-
gia discussum a Sanctis est. Vnde si Peripatericos ar-
guendos censent gloriētur ex Scotica officina hos
se errores deprehendere, non ex Theologia.

His ergo omissis, ad naturales transeamus: Quo-
rum opinio nō est vna, dum alij mobile, alij ens, alij
vtrunque ex subiecto physice refecandum putant.
Et illi quidem qui neutrius nomē recipiunt, secun-
da & quarta ratione ad oppositum facta mouētur,
& sensibile seu naturalem substantiam subiectū fo-
re cōsent. Qui uero ens tantum abijciūt, corpus mo-
bile subiectum philosophiæ ponunt: Et hi adhuc di-
uisi sunt, dum quidam mobile, passionē significare
cōcedunt, quidam autem rationem formalem cor-
poris physici supponere contendunt: Mobile autē

A tātum abijcientes, sunt qui ens naturale subiectum
dicunt. Sunt ergo quinque opiniones naturaliter
loquentium, scilicet Thomistarum tenentium ens
mobile, & Albertistarum dicentū corpus mobile,
& modernorum multorum, dicentium substantiā
naturalem sensibilem: & quorundam ē moderno-
rum asserentium corpus physicum seu naturale, &
corum qui ens naturale subiectum credunt.

Quo ad secundum. Cum ens mobile comple-
xionem quandam nominum contineat singula
distinguenda sunt. Et primo quidem circa mobile
triplici opus est distinctione.

Prima est quod cum mobile motum respiciat,
sicut motus sumitur dupliciter, scilicet proprie, ut
distinguitur & contra mutationem in 5. Phyl. &
ad tria tantum genera esse dicitur & communiter,
ut continet in se & motum proprie dictum, & mu-
tationem, s. generationem & corruptionē: ita mo-
bile dupliciter sumi potest. In quæstione tamen ita
sumitur communiter proutidem est quod muta-
bile physice mutatione.

Secunda est, quod aliquid pōt dici mobile, du-
pliciter, scilicet subiectiue; q̄ scilicet est subiectū
motus: & terminatiue, quod scilicet est terminus
alicuius mutationis. Et quamuis prima facie mobi-
le sonet subiectum motus, si tamen restringēdum
est in proposito, magis tenendum est terminatiue
quā subiectiue, ut ex dicēdis apparet. iudicio tamē
meo indistincte tenendum est non ea rōne ut sit
commune ad omnia quomodocunq̄ mobilia:
contineatque ut partes subiectiuas materiā & for-
mā, &c. quia hoc est contra S. Th. in primo phyl. sic
super tex. com. 6. ubi in diuisione literæ exp̄fedit,
quod in primo libro Phyl. agitur de principiis in-
trinsecis entis mobilis, scilicet de materia & forma:
ex hoc aperte insinuans ens mobile, quod est sub-
iectum philosophiæ, non esse totum uniuersales
respectu materiæ & formæ, sed totum integrale
seu essentialē, sed ea potius ratione ut scilicet illa
notissima sui acceptio supponatur, quam ex sensu
supponere oportet: perhibent. n. nobis sensus mo-
bilia esse, an autem subiectiue an terminatiue mu-
tentur ea quæ moueri uidemus ratione, magis di-
scernitur, quam ex sensu habetur.

Tertia est quod mobile æquiuocum est nomē
ad aptitudinem, ad motum & ad fundamentum il-
lius aptitudinis: sicut in risibile significaret apti-
tudinem ad ridendum, & rationalitatem, que est eius
fundamentum. Quid autem mobile in proposito
significet, difficile est hac sola quæstione elucidare.
Quamuis enim impossibile sit subiectum & passio-
nem simul accipi pro subiecto in aliqua scientia, si
quod totum aggregatum subiectum sit quia oportet
subiectam uni esse rationem formalem, & ex
eo q̄ quid est subiecti, & quid est passionis una rō
formalis constitui nequit, nihil tamen prohibet ag-
gregatū ex subiecto & passione, subiectum sic con-
stitui, ut passionis quod quid est, sit rō formali sub-
iecti in illa scientia. Et hoc modo intelligi pōt mo-
bile passionem significare in proposito, ita q̄ mo-
bilitas quæ est passio, sit ratio formalis enti uel cor-
pori, quod sit subiectum philosophiæ naturalis, nisi
soler fieri reduplicatio supra mobile, dicendo ens
aut corpus mobile, in quantum mobile est subie-
ctū Phyl. Suadetur autem in proposito sic sumi
mobile ex subiecto Mathematica, sicut enim phy-
sica est de entibus in eo q̄ mobilia, ita Mathemati-
ca est de entib. in eo q̄ quanta. Constat autem Ma-
thematica sic esse subiectum ens quantū, ut quan-

titas ipsa quae substantiae materialis passio seu proprium accidens est, ratio formalis subiecti Mathematicae sit. Ergo Physica subiectum ens aptum moueri, sic aptitudo ad motum, ratio formalis subiecti sit. Et confirmatur hoc magni Alberti auctoritate: qui in 1. Physic. sic distinguens corpus in Metaphysicum, Mathematicum, & Physicum, mobilitatem quam rationem formalem subiecti dicitur posteriorem corpore quanto naturaliter dicit. Nec obstat quod eiusdem scientiae est considerare de passione & subiecto eius, quoniam hoc intelligitur quando tractatur de passione ut passio est, non autem quando passio primum subiecti locum tenet: ut patet de quantitate in Mathematica, quae de substantialibus principiis subiecti eius, a quo fluit, non se impedit. Similiter non obstat quod perfecta cognitio de re non habetur absque quod quid est subiecti: hoc enim non est sic accipiendum, ut omnis cognitio citra illam sit imperfecta, ita quod non sit euidens & scientifica, sed ut absque quod quid est subiecti, consummata omnimodaque notitia de re haberi non possit. Quod Physica accidere non incōuenit, quoniam Mathematicae hoc conuenire certum est: Mathematicus enim ignorat an quantum sit substantia vel accidens, & quantitas subiectum &c. & tamen certissimum est omnium, ut dicitur in secundo Metaph. textu & commento ultimo.

Sed contra hanc viam est, quod secundum eam ad Philosophum naturalem non pertineret considerare aliquod praedicatum quidditati cuiuscumque substantiae, nisi forte aliqua substantia sit, de qua quidditatiue praedicaretur aptitudo ad motum, & consequenter philosophia naturalis non esset substantia, sed esset de accidente, quemadmodum Mathematica. Si enim mobilitas, id est aptitudo ad motum quae passio ponitur entium naturalium, ratio formalis subiecti physicae acceptatur, non licebit Physico de ratione adaequati subiecti eius differere, quia illa prior est, ac per hoc descendendo a mobilitate in communi ad talem mobilitatem in specialibus partibus Philosophiae naturalis, non licebit ad quod quid est talis uel talis descendere, sed quemadmodum adaequati subiecti mobilitatis quod quid est omissum fuerat, pari ratione specialia quod quid erat esse subiectum talium mobilitatum omissenda sunt, quoniam nulla pars alicuius scientiae tractat de aliquo priori propria ratione formali. Nec uideo quomodo possit huic rationi satisfieri, nisi tenendo Metaphysicę est considerare quod quid est in particulari. Quod quia non credo verum, idcirco puto melius tenere, quod mobile in proposito non significat ipsam aptitudinem ad motum si est passio, sed eius fundamentum. Cum enim ista aptitudo, quam mobilitatis nomen sonat, quibusdam entibus repugnet, scilicet separatis a materia, & quibusdam non, scilicet materialibus, & de entibus materialibus. puta hominis & boue non reputetur praedicari substantialiter, consequens est, quod aliquid praecedat in eis, ex quo ipsa aptitudinem hanc fortiantur: & hoc fundamentum mobilitatis est. Notanter autem dixi non reputetur: quia cōi voci satisfacere uolēs distinctionem hanc mobilitatis pertractauit. siquidem Metaphysicorum textu ultimo sub dubio relinquit, an corruptibile sit substantia, an in substantia, an sit de substantia rei, aut eam sequatur: ut exponit Auerois. Corruptibilitas autem quaedam mobilitatis species est, uel mobilitas ipsa. secundum illud octauum Physic. text. cō. 25. in omni corruptio est. S. Thom. etiam ibidem inter substantialia

F praedicata corruptibile ponere uidetur. Arist. quoque in primo Physic. text. 8. idem sentire uidetur: dicit quod ad naturalem non spectat probare mobilitatem: hoc enim non esset verum, si mobilitas esset passio praueuta a formali ratione subiecti philosophiae naturalis: posset enim per illam rationem a naturali philosopho probari. Nisi forte quis dicat dictum Arist. non esse verum per se, sed per accidens, quia, scilicet passio notissima. Sed hoc non est tutum, tū quia non est sermo per accidens consuetus Arist. tū quia saltem defendere mobilitatem pertinet ad philosophum naturalem, & non ad Metaphysicum. si ergo & quamlibet passionem subiecti proprii quilibet artifex defendere dēt. Nec obstat, quod sit passio per se nota de adaequato subiecto, quoniam per se notum, & non per se notum, faciunt quidem differentiam quo ad probari uel non probari posse aliquid ut patet in secundo Physic. text. cō. 6. non tamen faciunt differentiam quo ad defendere uel non defendere, quoniam si occulta tūcda sunt, manifesta magis sunt tuenda, modo non sint principia, sed ex principis, qualis est mobilitas, si passio ponit. Quicquid autem de hoc sit mobilitas, quae est ratio formalis subiecti physicae, non passio, sed quod quid erat esse entium naturalium, & praueuit naturalitatem & mobilitatem passionum eorum, si concedatur, illam quidem, quia relatiua proprietates est, istam uero, quia passio dicitur.

H Circa uero ly ens, hoc tantum distinguere oportet, quod dupliciter entis nomine uti consueuimus. Primo, pro omni eo quod habet esse quocumque modo, & sic hic non capitur.

Secundo, pro eo quod proprie esse dicitur, hoc autem in his, quae sunt, est id quod proprie fit, eius siquidem esse proprie, cuius est fieri. Id autem quod proprie fit, ut 7. Metaph. text. cō. 28. patet, est compositum, siue substantialiale, ut homo, siue accidentale, ut homo musicus. Et sic sumit in proposito. Vñ colligendo dicta ad hoc quod aliquid sit pars subiecti uel entis mobilis, quod subiecti physicae dicimus, exigitur & quod sit proprie ens, & quod sit mutabile physica mutatione. Et propterea nec materia prima, nec forma substantialis aut accidentalis ens mobile est, sed entis mobilis principia haec omnia sunt. Est ergo ens mobile commune quam sit corpus mobile, & quam substantia naturalis siue sensibilis, quia cōtinet sub se omnia materialia composita, quae solum mutabilia sunt siue sint substantialia, siue accidentalia, siue in formam absoluta, siue secundum ubi. Et est ens mobile abstractius quid quocumque praedictorum, quanto ens aliquem gradum cōcomitans prius est illo, dato et quod ad composita accidentalia se non extendere. Nec obstat cōtradictio per ly mobile, quoniam sicut substantia rationalis abstractius quod est, quam animal rationale, sic ens mobile abstractius & prius quod est, quam substantia mobilis. quamuis enim ex parte ly mobile aequa sit abstractio, ex parte tamē ly ens, & ly substantia abstractius est ens mobile. Vñ quaedam modum cōcedens substantiam rationalem, adhuc dicitur sputandi locum haberet; an illa rationalis substantia esset corpus an animal, & cetera, & cōtinue ab abstractiori ad minus abstractum quaeestio defederet, dum a substantia rationali ad corpus rationale, & a corpore ad corpus animatum, & cetera ueniretur, sic subente mobili quod remanet, an illud sit substantia, an corpus, & cetera. Cum igitur in re mutabili cōsiderari possit, & quod sit corpus mutabile, & quod sit substantia mutabilis, & quod sit ens mutabile, diuina Thomae sententia est naturalia rationem subiecti philosophiae

loſophiæ naturalis induere primò, non quatenus ſunt corpora mutabilia, aut ſubſtantie mutabiles, ſed quatenus ſunt entia mutabilia, ita quòd ens mobile licet complexi onem nominum contineat, incomplexum & tamen & per ſe vnum quod quid eſt ſignificat, ſicut ens per ſe. Quemadmodum. n. diuiſo ente in per ſe & in alios, ſi ſimplicibus vocabulis careremus, ſubſtantiam ens per ſe nominare mus, & accidens ens in alio, & tñ vnam formalem rationem ſignificaremus, non aggregatam ex pluribus: ita diuiſo ente in tranſmutabile & intranſmutabile, carentes ſimplici vocabulo, ens tranſmutabile ſeu mobile vocamus alterum membrum quod vnus eſt quidditatis, & illud philoſophiæ naturali ſubiectum eſſe adæquatum dicimus. Hæc de ſecò.

Quo ad tertium, cum ens mobile duo nomina complectatur, & vnum ſignificet, primo oftendendum eſt, quod eius ſignificatum eſt adæquatum Philoſophiæ ſubiectum: deinde quod hiis nominibus conuenientiſſimè ſignificatur.

Primò probatur tripliciter. Primò ſic. Adæquatum ſubiectum primatum paſſionum naturalium eſt adæquatum ſubiectum philoſophiæ naturalis: ſed ens mobile, & non ſubſtantia aut corpus naturale ſeu mobile, eſt adæquatum ſubiectum primatum paſſionum naturalium, ergo, & c. maior eſt p ſe nota. Minor verò probatur accipiendò tranſmutabilitatem, ſeu quòd idem eſt, mutabilitatem pro prima paſſione Phyſicæ, vel ſaltè una de primis, aut eis æquivalente: vt ab omnibus ſupponitur. Tunc ſic: Adæquatum ſubiectum tranſmutabilitatis hêt materiam, formam, & priuationem pro adæquatis principijs, ſed tantum ens mobile habet hæc pro adæquatis principijs: ergo nihil aliud ab ente mobili eſt ſubiectum adæquatum tranſmutabilitatis, & conſequenter primatum paſſionum naturalium: quòd erat probandum. Maior huius proſyllogiſmi eſt ex eo euidentis, quòd oportet iſta tria in oī materia eſſe adæquata ſibi inuicem, ſ. paſſionem & ſubiectum & propria paſſionis principia, vt patet de riſibilitate, & homine, & animali rationali: conſtat autem ex primo Phyſicorum per longum proceſſum, tranſmutabilitatis principia prima eſſe materiam, formam, & priuationem: oportet igitur eius, ad quòd tanquam ad adæquatum ſubiectum primò ſequitur tranſmutabilitas, eſſe adæquata principia, materiam, formam, & priuationem. Minor patet ex his, quæ in 12. Met. à textu 19. vſque ad tex. 29. dicuntur, ſ. quod materia, forma, & priuatio ad genus ſubſtantiæ non arctantur, ſed materia, forma, & priuatio generis ſubſtantiæ ſunt principia propria ſubſtantiæ mutabilis: & materia, forma, & priuatio in genere quantitatis ſunt propria principia quanti mutabilis: & materia, forma, & priuatio in genere qualitatis ſunt principia propria qualis mutabilis.

Si dicatur quòd quemadmodum principia propria ſubſtantiæ continent propria principia ceterorum generum, quia ſunt cauſe eorum (vt ibidem docet Ariſt.) ſic ſubſtantia mutabilis continet omne quantum & quale mobile, & tranſmutabilitas ſubſtantiæ omnè aliam. Et propterea licet materia forma, & priuatio excedat ſubſtantiæ mobilè formaliter, non tamen virtualiter. Hoc licet ſit ſubtiliter dictum, vim tamen rationis non excludit propter duo. Primò: quia falſum eſt quod principia propria ſubſtantiæ mutabilis ſunt principia principiorum ceterorum generum mutabilium. Quauis enim ſit verum & expreſſum in 11. Met. cap. ſupra dicto, quod per ſe principia eſſendi in genere ſubſtantiæ

ſunt principia principiorum eſſendi in ceteris generibus id eſt, quod materia & forma ſubſtantiæ ſunt cauſa materiæ formæ in quãtitate & qualitate, & c. Veritati tñ aduerſatur, quòd per principia tranſmutabilitatis ſubſtantiæ ſunt principia principiorum tranſmutabilitatis aliorum generum. Priuatio. n. in genere ſubſtantiæ, quæ eſt per ſe principium non ſubſtantiæ, ſed tranſmutationis ſubſtantiæ, non eſt vniuerſaliter, & conſequenter nec per ſe principium priuationis, quæ eſt principium tranſmutationis accidentalis, vt in corpore cœleſti patet, vbi ens mobile ſecundum locum habet omnia propria principia, ſ. materiam, formam & priuationem: cœlum autem ſubſtantiãliter non habet niſi duo principia, quæ ſunt eſſendi per ſe principia, ſiue ibi ſit materia: quæ eſt pura potentia: ſiue ſimplex corporeitas pro materia, & intelligentia & forma, nullo enim modo eſt ens mobile ſubſtantiãliter. Secundo, quod dato, quòd eſſet talis incluſio virtuali, adæquatum tamen ſubiectum tranſmutabilitatis, & ſimiliter adæquatum principiatum ex materia, forma & priuatione, non ſubſtantia mobilis, ſed ens mobile, quòd quando aliqua proprietas vniuerſalis ſecundum prædicationem habet ſubiectum adæquatum ſecundum prædicationem, in quo reperitur cauſa, ſecundum quam in eſt quibuscunq; proprietates illa, illud tale eſt eius ſubiectum ſecundum quòd ipſum. Nec eſt requirendum pro primo ſubiecto illius, illud ad quòd per viam reſolutionis proprietates illa & eius principia reducunt, alioquin periret doctrina tradita in libro Poſt. capitulo de vniuerſali. Docemur. n. ibi ſiſtere, quòd adæquatum ſubiectum ſecundum prædicationem inuenitur, & cauſatum in eo, per quã ſibi carenſque illa paſſio in eſt. Nulla etiam poſſet poni proprietas communis alicui analogo ad ſubſtantias & accidentia, cum accidentia & eorum proprietates & principia in ſubſtantijs virtualiter includantur. Niſi ergo uelimus abuti uocabulis & rationibus eorum, quòd in ſe eſt ſubiectum adæquatum tranſmutabilitatis in ſeipſo adæquate, claudit propria principia tranſmutabilitatis. Sed nec ſubſtantiã mobilis, nec corpus mobile claudit in ſe illa: quoniam propria principia tranſmutabilitatis vniuerſalis ſeu in communi, ſunt materia forma, & priuatio in communi, quæ genus ſubſtantiæ tranſcendunt. Enti autem mobili adæquantur: quicquid. n. ex materia, forma, & priuatione conſtat, ens mutabile eſt: & econuerſo, eo quod priuatio machinatur ad malum. Ens igitur mobile eſt proprium, & primum mobilitatis ſubiectum.

Secundo, probatur propoſitum, & directè arguitur contra ponentes corpus mobile ſic. Coniuñctio omnis mobilis cum ratione corporeitatis, non ſupponitur in naturali philoſophia, ſed in 6. Phy. probatur, ergo non corpus mobile, ſed ens mobile eſt ſubiectum Philoſophiæ naturalis. Antecedens patet in tex. 32. ſexti Phy. ubi probatur quòd omne mobile eſt corpus. Conſequentia verò patet tum ex eo quòd ſi corpus mobile ponitur adæquatum ſubiectum, oportet ſupponi mobilitatem coniuñctam eſſe corpori, aut ut rationem formalem, aut ut paſſionem: tum ex eo quòd oportet ſupponi corpus coextendi ipſi mobili: alioquin non ſupponeretur ſubiectum adæquatum ſcientiæ. Vtrunq; autem horum impoſſibile eſt ſupponi ignorata vniuerſali cõiuñctione ipſius mobilis, cum corpore, ut de ſe patet. ergo. Et hæc eſt ratio S. T. in primo phy. nũ quam. n. dixit ipſe, quòd philoſophus naturalis p. bet corpus mobile eſſe, ut cõmuniter ſibi imponitur.

Opuſc. Caie.

V 3 tur,

tur, quia non intelligitur (corpus enim mobile esse, qui dubitant, non egent medio, sed sensu, quo vel seipfos moueri percipiant) sed dixit quod probat omne mobile esse corpus. Et vt plenus huius rationis vis percipiatur, aduertendum est primo, quod subiectum adequatum scientie resoluens suas conclusiones in principia per se nota (qualis est philosophia naturalis) oportet & quod sit subiectum primarum passionum, ac per hoc quod sit principium essendi, & consequenter cognoscendi secundum naturam coetereorum, & quod sit principium cognitionis in nobis, siue ad latentes proprietates & occulta principia a posteriori, siue a priori procedatur: quoniam subiecti cognitio omnibus presupponitur, & vt dicit Auer. in 2. Phy. com. 29. nec a priori, nec a posteriori probari potest in scientia, & innatum est nobis, quod oportet semper a notioribus nobis procedere, ut in primo Phy. com. 4. dicitur. Sicut ergo prima ratio superius facta procedit ex ordine nature, sic ista procedit ex nostro ordine cognoscendi. Et propterea S. Thom. dixit, quod ad audientes non probat, omne mobile esse corpus: insinuans per hoc, cognitionis magis quam rei ordinem. Aduertendum est secundo, quod quamuis aliud sit omnem mobilitatem esse coniunctam corpori, & aliud cognosci omnem mobilitatem esse coniunctam corpori: ad hoc tamen quod corpus mobile ponatur subiectum adequatum, nihil refert, quod horum deficiat, quoniam sicut deficiente coniunctione illa secundum rem, corpus mobile prohiberetur ex parte rei esse subiectum, ita deficiente coniunctione illa in esse cognito, ex parte cognitionis, quae prohiberi debet, impeditur. Non sufficit autem presupponi aliquid quod mobile esse corpus (quod ad sensum patet) sed oportet supponere omne mobile esse corpus, tum quia ad hoc, quod complexum aliquod, vel complexum significatum induat rationem subiecti adequatum in scientia, oportet id quod est vt formale, & sic & supponatur per se coniunctum alteri, vt passio vel ratio formalis, alioquin frustra de materiali parte complexi illius quod fieret, cum ea quae sunt per accidens, variabilia & extra quaestiones scibiles sint. Hoc autem sicut impossibile est esse, nisi omne tale illi in sit; ita est impossibile supponi nisi omne tale in esse illi supponatur. quoniam omnia haec, sicut in nature ordine praexistunt de omni, ita & in cognitionis ordine. Vnde si naturalis scientiae subiectum est corpus mobile, oportet in hac scientia quae de mobili in eo quod mobile tractat, supponere mobile, quod vt formale se habet coniunctum esse corpori per se, vel ut passionem, vel ut rationem formalem. Neutrum autem horum fieri potest, nisi supponatur omne mobile corpori conexum esse: imaginari non potest, ut propria passio aut ratio formalis credatur esse alicuius, id quod cum illo dubitatur. Tunc quia ad hoc vt aliquod complexum, vel complexum significatum habeat rationem adequatum subiecti alicuius scientiae, non minus oportet id quod ut formale ponitur adequatum scientiae, quam id quod ut materiale sumitur coexistendi illi formali, alioquin si materiale rationem formalem contraheret, scientia, quae adequata rationem formalem respicit subiectum suum excederet; nihil autem refert, ut dictum est, coextensionem talem non esse, aut non supponi. Si igitur corpus mobile in eo quod mobile, adequatum subiectum ponatur Philosophiae naturalis, oportet Philosophiam, quae de mobili, in eo quod mobile est, supponere, corpus euacuare mobile, alioquin adequatum sibi subiectum quod quis haberet, non tamen supponeret, & consequenter

ter subiecti rationem non haberet. Hoc autem impossibile est supponi, quamdiu nesciunt, an omne mobile sit corpus, ut de se patet. Potes autem rationem hanc iuxta S. Thomam, sic colligendo formare. Nulla scientia habens subiectum complexum, aut complexum significatum, probat eam coniunctionem partium subiecti, sine qua complexum illud subiecti rationem induere non potest, alioquin scientia construeret sibi ipsi subiectum, quod de nulla scientia specialiter dicere licet. Haec enim maior aequalit maioris S. Thomae breuius asserentis, nulla scientia probat, id est, construit, vel componit sibi ipsi subiectum: loquendo enim de subiecto complexo, aequiuale dicere, nulla scientia componit aliquid, ut sit suum subiectum: & dicere, nulla scientia probat suum subiectum, apud formaliter terminos speculantes. Sed Philosophia naturalis, si corpus mobile ponitur subiectum, construeret subiectum suum, &c. Patet minor ex dictis, quia probat uniuersalem coniunctionem mobilitatis cum corpore, sine qua corpus mobile subiecti rationem habere non potest. Omnia autem verborum sollicitudine, directe syllogizandum est sic: Nullum coniunctum, cuius de omni coniunctio probatur in aliqua scientia, est subiectum adequatum illius corpus mobile est coniunctum, cuius de omni coniunctio probatur in Philosophia naturali, ergo corpus mobile non est subiectum in Philosophia naturali. Maior iam patet ex eo quod omne coniunctum, quod ponitur adequatum subiectum, supponit & per se coniunctum saltem ex parte formalis, & coextensionem rationi formali adequate scientiae, sed cuius coniunctio dubitatur, de omni non supponitur coniunctum per se, nec coextensionem rationi formali: ergo. Minor ex sexto Physic. patet text. com. 32. ubi probatur uniuersalis coniunctio mobilis cum corpore & processu Philosophiae naturalis, maxime in secundo Physic. & secundo tractatu primi de coelo, vnde habetur uniuersalis coniunctio corporis cum mobili.

Sed remanent duae contra rationem hanc obiectiones excludendae. Prima est, quia non videtur verum, quod in sexto Physic. probet, omne mobile esse corpus, eo quod in text. 32. probatur tantum omne mobile esse diuisibile. Constat autem, quod si probatur passio alicuius de mobili: non propterea probatur ratio formalis subiecti illius passionis: sic autem se habet diuisibilitas & corporeitas, vt patet. Secunda est, quia videtur haec secunda ratio aduersari primae, in hac siquidem dicitur omne mobile esse corpus: in illa vero dicitur ens mobile communius esse, & corpore & substantia mobili. Ad primum horum dicitur, quod quia non cadit in intellectu humano, quod aliquid supponatur esse corpus, de quo dubitetur esse diuisibile, nisi apud antiquos attributos errores, ponentes corpora indiuisibilia, quia diuisibilitas ipsa sic comes est corporeitatis & in esse, & in cognoscendo, vt prius absque posteriori nunquam cognoscatur: experimur enim non aliter nos cognoscere aut supponere corpus, nisi vt quantum quoddam quantitate molis: ideo si in Philosophia non supponatur omne mobile esse diuisibile, a fortiori supponi non potest esse corpus, quia coniunctio mobilis cum corporeitate, dum dubitatur, cum diuisibilitate non potest cognosci nisi ratione aut sensu. Ex sensu autem constat, quod non habetur, ratio autem ad illam nulla inuenitur. Et si ex demonstratione illa 6. Physico. non acceptatur demonstratio, saltem tanquam necessaria consequens conclusionem formaliter conclusam, relinquatur maius inconueniens, quod scilicet omne mobile

mobile esse corpus, longe remotius est a Philosophiæ principio; utpote 3. coeli. & 1. de generatione. Peripatetici tamen ibidem vtrunque concludi propositionē indistincte intelligunt. unde Auer. in primo coeli. com. 3. dicit, Probatur in 6. Ph. qd oē mobile est corpus; &c. Ad secundum verò dicitur qd licet ens sit communius corpore (quia de multis predicatur quiddatiue, de quibus corpus non predicatur quiddatiue) non tamen est sic communius quod alicui insit, cui corporeitas coniuncta non sit: omne enim ens mobile est corpus, vel claudit in se corpus. Potest & secundo dici (licet in idem redeat) quod in 6. Ph. probatur oē mobile esse corpus. i. corporeum aliquid. Probando enim mobile esse diuisibile, nihil aliud probatur, q̄ mobile esse ens corporeū; siue illud sit corp⁹, siue corporeū aliquid. Corporeum autē conuertitur cum ente mobili, dato quod corpus cum eo non conuertatur. Et eodem modo potest argui contra ponentes substantiam naturalem aut mobilem. Omne enim naturale aut mobile esse substantiam, cū oporteat supponi, aut haberetur ex sensibus, aut ex naturali Philosophia, aut ex Met. Ex sensu quidem non haberetur. Ex naturali autē Philosophia si haberetur, concluderet hoc non posse supponi in ipsa: si autē a Metap. tractatur, ut Auer. dicit 2. Ph. com. 4. hoc etiam concludit illud non posse esse subiectum in Philosophia naturali: quæ scientia ex se est euidens absque Metap. Haberet enim subiectum & principia propria ex sensibus per se nota, & non accipit ea positione, quamuis a Metaphysico defendi habeant si impugnetur; vt in primo Ph. tex. com. 12. dicitur.

Tertio probatur idē auctoritate, & primo Ari. in 3. Ph. ubi in definitione motus non posuit corpus aut substantiam, sed ens in potentia, &c. Ex quo arguitur sic. Id est subiectū Philosophiæ, quod ponitur in definitione primorum accidentium naturalium: quia tale est proprium subiectum eorum, ut patet in 7. Metap. tex. 17. sed non corpus nec substantia, sed ens in potentia secundum quod in potentia (quod idem est qd ens mobile, vt patet in 3. Ph. tex. 6. & 9.) ponitur in definitione primorum accidentium. s. motus &c. ergo ens mobile est subiectum Philosophiæ naturalis.

Et confirmatur hoc idem ex 1. Ph. tex. 11. ubi supponendum dicitur in Philosophia omnia aut quædam moueri, & non oia aut quædam corpora, &c. Secundo auctoritate Auer. q. 6. nō sollicitus de uocabulis in 3. Metap. com. 1. ens mobile. & in 12. eiusdē com. 3. corpus mobile, & in proœmio Ph. res sensibiles subiectum Philosophiæ nominauerit, & propterea non verba sua in hæc, sed sensum ponderari uoluerit: in secundo tamē Ph. expresse docet aliquid prius corpore subiectum esse Philosophiæ naturalis, dum dicit com. 3. Et sciendum est; quod subiectum istius libri est natura & principia naturalia, cum sint communia omnib. rebus naturalibus, & ideo in hoc libro non diffiniuit corpus neque alia de quibus considerat naturalis sicut fecit in primo coeli & mundi. Ex quo habetur qd apud ipsum cōsideratio de corpore mobili differtur vsque ad librum de celo & mundo, ubi ab eius diffinitione inchoatur: ut patet in tex. com. 2. Et rursus habetur subiectum Physicæ esse cōe corpori & aliis, de quibus cōsiderat naturalis, vt prima rōne assumpsimus. Non ergo corpus mobile, sed aliquid prius eo cōe naturalibus omnibus est subiectum philosophiæ, quod ens mobile esse ex prima ratione liquet; Est ergo significata rō per ens mobile subiectū philosophiæ

A naturalis, non autem significata per substantiam, aut corpus naturale, vel mobile, vel sensibile. Quod autē illis uocabulis conuenientissime significetur, sic patet. Mobilis uocabulum in primis conuenientius sumitur, quam sensibilis, quoniam admissio ente sensibili adhuc non est naturalis Philosophus liber a Parmenidis & Melissi inuentione: concedentes enim ens sensibile, negabant mobile: supposito autem ente mobili, Philosophiæ principia inconcussa manent. Similiter conuenientius est, quam naturalis nomen, tum quia redit idem inconueniens. Nam supposito ente naturali, adhuc Phil. naturalis liber non incedit, nisi mobile addat, ut ipse Arist. testat in 1. Ph. tex. 11. contra Parmen. & Meli. concedentes ens naturale, subdens, Nobis autem subiiciatur, omnia aut quædam naturalia moueri. Tum quia subiectum notissime dēt supponi, & cōstat diffiniētia notiora esse diffinito, unde cum motus naturam diffiniat, quod clare significatur per ens mobile, obscure importatur per ens naturale, hoc enim si declarandum est, ad motum oportet venire. Tum quia nominib. uendum est ut plures, 2. Top. vsitatissimum autē est naturæ nomen ad cuiuscunq; rei qd est, & naturale ad omne non artificiale, siue de genere mobilium sint siue non.

Et propterea si ens naturale supponeretur, ens non artificiale intelligeretur subiectum in philosophia naturali: quod est falsum.

C Et sic insiciationi locum daret uocabuli equiuocatio, qd si distinguendum esset, & ens naturale, i. habēs in se principium motus supponendū, cur non potius absq; glossa & diffinitione ens mobile a principio dicitur clarius exprimendo? p̄sertim qd 2. Ph. principium anticipandum esset, ut glossa illa intelligeretur. Entis autem nomen clarius propositis, ex dictis patet. Hęc de tertio.

Nunc Quarto superest argumentis in oppositū satisfacere. Et ad primū quidem dicitur, quod ens significare tertium quid commune secundum analogiam substantiæ & accidentis, non est contra S. Thomam, nisi secundum analogiæ naturam ignorantes. Vnde nullum inconueniens est, ens mobile commune esse secundum rōnem formalem, nō unam simpliciter, sed unam analogice entibus mobilibus omnibus, s. substantiis, quantis & qualibus, & cæteris. Quamuis etiam ratio ad oppositum nō concludat contra tenentes, ens mobile extra substantiam non inueniri, quia homo ipse in quantum est ens mobile, aliud est a seipso, in quantum est substantia mobilis. Et propterea non sequeret, ergo ponendo ens mobile subiectum, ponit substantia, aut corpus mobile, quoniam differunt formali ratione.

D Ad secundum dī, dupliciter. primo, quod mobilis communitur supra, (vt de ea in hac loquimur questione) non est passio sed substantiale prædicatum sicut & materiale, & possibile, iuxta ea que supra aduēta sunt. Quæ p̄nt etiam ratione confirmari, ex eo quod possibile substantiale prædicatum est entium, a materia sumptum, non enim hō est ens possibile per aliquam proprietatem ipsum consequentem, sed per intrinseca sua.

E Mobilitas autē apud naturā idē sonat qd possibilitas apud phys. vt exercitatis in istis sciētis, non auctoritatibus notum est. Sed quia hoc non est a p̄decessoribus discussum, & ut nouum non facile acceptabitur, sic debiliter firmatum, iō secundo dī, qd si mobilitas sit passio, adhuc subiectum philosophiæ cōceditur eē unius rationis formalis circūlocuta per ly ens mobile. Et ad instantiā contra hanc rōtionem

responderet tripliciter. Primo quod quamvis in scientiis a priori procedentibus subiectum debeat esse primo & maxime notum, quoad quid rei, non tamen hoc oportet in scientiis a posteriori doctrinam facientibus qualis est naturalis Philosophia, ut Commentator dicit in proemio, & in commentariis primi Physicorum com. 2. Sufficit enim quod primo & maxime notum, quoad an est, & quid nominis, ut ex primo Poster. patet. Huic autem nihil obstat talis circumlocutio. Secundo dicitur, quod notitia subiecti debere esse maximam, potest dupliciter intelligi. Vno modo respectu cognitionum possibilem haberi de illo, potest enim idem cognosci probabiliter & demonstrative, per communem & propria, & cetera. Et hoc modo de subiecto non oportet supponi a nobis maximam cognitionem, ut patet inductiue etiam in Mathematicis. Alio modo respectu aliarum cognitionum, que in illa scientia acquiruntur. Et hoc modo est verum: & conceditur quod cognitio ista, quam habemus de illa ratione formali in isto circumlocutio, est maior omni cognitione, quam acquirimus in Philosophia naturali. Et si contra hoc instetur: quia multorum notitia acquirimus in Philosophia naturali quam per intima eorum cognoscimus & nominamus, perfectior autem est cognitio per intima, quam per passionem, sicut ratio illa cognoscitur, responderet, quod perfectio cognitionis, de qua est sermo in primo Poster. vbi sumitur, quod subiecti cognitio debet esse maxima, non attenditur penes aliud quam evidentiam. Vnde maius & minus in cognitione in proposito, penes evidentiam latitudinem attendere oportet. & propterea aliud est cognosci intimius & aliud evidentius. Cum enim omnis cognitio acquiritur in scientia, siue pertingat ad intima alicuius quæsti, siue non, habet evidentiam ex cognitione subiecti, sicut ex principio necesse est cognitionem subiecti esse evidentiorum, consequenter maiorem ceteris. Et verè sic est in proposito: quia cognitio entis mobilis, quam circumloquendo supponimus, est ex sensibus evidens: quæcunque autem alia acquiritur est discursu syllogistico ex istius evidentia certa: propter quod autem unum quodque & illud magis est, ut dicitur primo Poster. Tertiò dicitur, quod si Philosophia haberetur à nobis sub perfecta ratione scientiæ, qua est in se, proculdubio subiectum oportet omnino esse primo & maxime notum: ut arguendo dicitur. Quia autem non sic est, tantum imperfectionis scientiæ nostræ admiscetur, quantum subiecti cognitio compatitur: ex hac enim incompleta cognitione subiecti, minus plena est cognitio subsequenti, difficultasque in solvendis quæstionibus non parua.

Ad tertium dicitur negando consequentiam, quæcunque via teneatur. Non enim eiusdem scientiæ est considerare aliquod subiectum, & per se partes eius subiectivæ, aut per se modos quoscunque; sed eos tantum, qui genus, scilicet illius subiecti, non egrediuntur. Mobile autem extra genus scibile Metaphysicæ est: quoniam a materia sensibili non abstrahit. Accidentalem autem conditionem entis mobilitate esse, ut subalternatio requirit, nullo modo est possibile, ut ex his, quæ scripsimus super cap. 13. primi Poster. patet: quia accidentalitas illa perfectitatem & extraneitatem simul respectu illius subiecti exigit, quod respectu entis non est possibile: cum nihil extraneum sit ab ente, ut dicitur tertio Metaphysicorum textu undecimo. Nec mihi obiciatur quod sanctus Thomas in tractatu de natura generis dicit Philosophiam naturalem propter accidentalitatem

tem huiusmodi subalternari Metaphysicæ: quia tractatum illum fortè nunquam vidit sanctus Thomas. Stylus enim eius non est: & multa ibi sunt, quæ doctrina eius non consonant.

Ad quartum dicitur, quod plus requiritur ad hoc, quod aliquod sit subiectum, quam quod ad ipsum fiat resolutio: alioquin principia subiecti ad quæ ultimo fit resolutio, esset subiectum. Oportet ergo quod ad eius rationem formalem fiat resolutio, tanquam adæquatum primarum passionum subiectum; ad substantiam autem mobilem non fit mobilium resolutio, sicut ad adæquatum mobilitatis subiectum, sed sicut ad primum clausum in adæquato mobilitatis subiecto, quod est ens mobile. Post resolutionem siquidem passionum communium in analogo subiectum, potest analogum ipsum in se resolvi, posterius reducendo: ut in tractatu de nominum analogia diffusè diximus.

Et hic fit finis huius quæstionis in conventu sancte Mariæ gratiarum in Mediolani suburbio, anno Salutis 1499. die 6. Nouemb. Summe igitur amantissime mi frater Vincenti, sollicitudinis hospitalitatisque tuæ fructum, & quo præstas ingenii acumine, dicere dans veniam minus contentaneis, memor quod nihil in ullo unquam genere cultu repentinumque sit Vale.

H T R A C T A T V S Q V I N T V S De nominum analogia in undecim capita diuisus.

S V M M A R I V M.

- 1 Quotplex sit analogia, & quis sit eius primus modus.
- 2 Analogia attributionis quid sit, & quibus modis fiat & quæ eius condiciones.
- 3 Analogia proportionalitatis quid & quotplex sit, & quomodo proprie analogia dicatur.
- 4 Quomodo analogi nomen ab analogatis distinguatur.
- 5 Qualis sit abstractio analogi ab analogatis.
- 6 Qualis sit predicatio analogi de suis analogatis.
- 7 Qualis analogatorum secundum analogi nomen definitio.
- 8 Qualis sit in analogo comparatio.
- 9 Qualis sit analogi diuisio, & resolutio.
- 10 Qualiter de analogo sit scientia.
- 11 De camelis necessariis circa analogorum nominum intellectum & usum.

C A P V T P R I M V M.

Quotplex sit analogia, & quis sit eius primus modus.

Annotatus & ab ipsius rei obscuritate, & a nostri sui flebili profundarum literarum penuria, de nominum analogia in his vacationibus tractatum edere intendo. Est siquidem eius notitia necessaria a deo, ut sine illa non possit Metaphysicam quispiam discere, & multum in aliis scientiis ex eius ignorantia errores procedant. Quod si ullo usquam tpe accidit, hac erate id enire clara luce videmus: dum analogiam, vel indistinctionem, vel ordinem, vel conceptus proprii unitate, cum inæquali participatione constituunt. Ex dicendis namque patebit opiniones huiusmodi a veritate, quæ ultro se offerebat, per abrupta deuiasse.

Analogie igitur uocabulum proportionem seu proportionalitatem, ut a Grecis accepimus in proposito sonat, a deo tamen extensum dictumque est, ut multa nomina analogia abusiue dicam, & multarum distinctionum adunatio si fieret, confusio pareret.